

Setembre crític | | Actualitzat el 12/01/2017 a les 12:46

Osona, entre les cinc comarques amb més denúncies per racisme i discriminació

La memòria de la fiscalia contra els delictes d'odi i discriminació detecta un increment d'un 19% d'aquest tipus de delicte en només un any | La fiscalia proposa que el Codi Penal inclogui com a delicte d'odi i discriminació l'aporofòbia, agressions a persones per la seva condició de pobres o sense recursos

Manifestació antifeixista a Vic, el novembre de 2014 | Josep Comajoan

Osona és entre les comarques de Catalunya amb més denúncies pels anomenats delictes d'odi i discriminació, que inclou els de motivació racista. Ho és tant si es mira amb nombres absoluts com pel percentatge sobre la població total de la comarca. Són dades de l'última Memòria del Servei de Delictes d'Odi i Discriminació de la Fiscalia Provincial de Barcelona, corresponents a l'any 2015, i a la qual ha tingut accés Setembre.

En nombres absoluts, Osona va ser la setena comarca amb més denúncies (11), per darrere del Barcelonès (91), el Vallès Occidental (29), el Maresme i el Baix Llobregat (22), i el Bages i el Vallès Oriental (15), totes elles amb més població. I si es fa l'estadística en funció de les denúncies per habitant, Osona és la cinquena amb més casos. Per davant seu hi ha el Baix Ebre, el Baix Penedès, el Bages i el Garraf. Totes elles comarques on els partits xenòfobs també han aconseguit, com a Osona, una certa representació institucional en els últims anys.

Un increment d'un 19% de les denúncies en només un any

En el global de Catalunya, les denúncies per delictes relacionats amb l'odi i la discriminació han anat augmentant en els últims anys, tot i que precisament el 2015 hi va haver un lleugeríssim repunt a la baixa, en passar dels 301 casos de 2104 a 292. En els anys anteriors, però, s'havia passat dels 169 de 2010, als 236, 225 i 243, respectivament, de 2011, 2012 i 2013. La majoria de casos, però, es donen a la demarcació de Barcelona. I si només mirem l'evolució de les denúncies en aquesta demarcació, aquí sí que l'increment és força més preocupant, en haver-se passat dels 166 casos denunciats el 2013 als 195 de 2014 i, finalment, els 232 de 2015. Un últim increment, aquest, del 19% en només un any.

El mateix fiscal especial per als delictes d'odi i discriminació, Miguel Ángel Aguilar, autor de l'informe, matisa en la memòria que si bé hi ha hagut un «significatiu creixement» dels fets denunciats, es fa difícil determinar si ha estat per un increment del nombre de fets o per una millora en el seu registre o a una major consciència de la gent a l'hora de denunciar aquest tipus de casos. «Hem de recordar que la xifra submergida de fets produïts i no denunciats encara continua sent molt alta», afirma Aguilar en el seu informe.

Víctimes que no denuncien per desconfiança amb el sistema judicial i policial

Redundant en la dificultat que es denunciïn determinats casos, el fiscal Aguilar assegura que el principal problema al qual s'enfronten a l'hora de perseguir els delictes d'odi i discriminació és que «les víctimes no denuncien i majoritàriament no denuncien perquè desconfien del sistema policial o judicial i pensen que formular denúncia pels fets que han patit no conduirà a res». És en aquest sentit que el fiscal explica en la seva memòria que en els últims anys ha obert vies de diàleg amb les organitzacions i moviments socials que lluiten contra la discriminació, sigui per motius de raça, religió, orientació o identitat sexual, etc. A Osona, més concretament, ha tingut una via de diàleg oberta i fluïda amb l'entorn d'Unitat contra el Feixisme i el Racisme (UCFR), moviment social des del qual s'han impulsat i acompanyat algunes de les denúncies.

I és que la discriminació per motiu ètnic, d'origen nacional o racial, com se'ls defineix en la memòria de la fiscalia, continua sent el que va motivar més denúncies, amb un 34% dels casos, seguit del d'orientació política (32%) i el d'orientació sexual (16%). La fiscalia recalca, però, un «progressiu creixement» dels fets denunciats i comesos per intolerància religiosa (9 casos el 2013; 20 el 2014, i 29 el 2015), dels quals la majoria són relacionats amb la islamofòbia. En la memòria també hi consta un significatiu 0,3% de denúncies relacionades amb el sexisme. Només 1 dels 292 casos denunciats era per motivació de gènere.

Estadístiques recopilades per la fiscalia «de forma artesanal»

Si més no aquesta és l'estadística que ha pogut elaborar el servei de delictes d'odi i discriminació de la fiscalia. La memòria, però, també és especialment crítica amb la poca col·laboració que troba en l'administració de justícia a l'hora d'elaborar aquestes estadístiques. Més concretament, en tot allò relacionat amb les «llacunes i carències» en els sistemes informàtics, que no tenen prevista la classificació ni la quantificació de les denúncies i procediments per delictes d'odi i discriminació. «Les dades que aportem són obtingudes per la fiscalia de forma artesanal fent un seguiment manual individualitzat de les còpies de les denúncies remeses pels Mossos d'Esquadra en compliment del protocol policial sobre delictes d'odi i discriminació operatiu des de 2010», especifica Aguilar en la memòria.

Més enllà dels casos denunciats durant el 2015, la memòria de la fiscalia recalca que la majoria de sentències que es van dictar aquell any relacionades amb delictes d'odi i discriminació van ser condemnatòries. En concret, 20 de les 26 sentències dictades. En quasi totes recollint la petició de la fiscalia que s'hi tingués en compte l'agreujant de discriminació. També, però, sentències condemnatòries per l'anomenat delicte contra la integritat moral. La memòria posa en valor aquest últim fet, ja que permet «un canvi substancial» en la forma tradicional d'enfocar aquells casos

d'agressions físiques on les lesions no precisaven de tractament mèdic o quirúrgic però on l'autor selecciona de forma intencionada a la víctima pel sol fet de ser diferent, realitzant actes de violència gratuïta amb la finalitat d'humiliar i vexar a la víctima, a qui li crea un patiment de terror, d'angoixa o d'inferioritat per la gratuïtat de l'atac.

En aquests casos, recalca la memòria, «la fiscalia assenyala que a part d'afectar-se la integritat física de la víctima, es lesiona també greument la seva dignitat humana». D'aquí que l'acusació se segueix pel delictes de lesions, però també i especialment pel delictes contra la integritat moral recollit en l'article 173.1 del Codi Penal. «Aquest criteri que ve sostenint des de fa anys la Fiscalia Provincial de Barcelona s'ha vist recolzat legislativament amb la nova redacció de l'article 510.2 a) del Codi Penal després de la seva reforma de 2015», especifica la memòria.

L'aporofòbia, hostilitat davant el pobre, el sense recursos o el desemparat

Entre els delictes contra la integritat moral, la fiscalia fa especial esment als que tenen com a motivació l'anomenada aporofòbia, un neologisme que es defineix com a la repugnància o hostilitat davant el pobre, el sense recursos o el desemparat. Tot i que al llarg de 2015 només hi va haver quatre casos denunciats -o detectats entre els denunciats-, des de la fiscalia s'hi dóna una importància especial davant un possible increment dels casos derivats de la precarització de determinats sectors de població fruit de l'agreujament de la crisi econòmica. En la memòria es detallen alguns casos, com l'agressió a sense sostre que dormen en caixers automàtics, i que ja ha estat motiu d'algunes condemnes que han inclòs l'agreujant de discriminació, però no en tots els casos.

D'aquí que, a parer de la fiscalia, la inclusió de l'aporofòbia com a motiu de discriminació «resulta imprescindible», i així ho han demanat diverses entitats i moviments socials, com el Moviment contra la Intolerància, les fundacions Arrels i Rais, i l'Observatori Hatento. La fiscalia, de fet, inclou la referència a l'aporofòbia en una proposta més àmplia de reforma legislativa. La fiscalia parteix de la hipòtesi que «el catàleg de motius de discriminació és insuficient i deixa a alguns col·lectius de víctimes fora del seu àmbit d'aplicació malgrat la gran afectació a la dignitat de les persones que aquests fets produeixen, generant frustració en algunes víctimes que es troben en risc de vulnerabilitat i creant sentiments de greuge comparatiu amb altres víctimes que sí que entren en l'àmbit d'aplicació de l'agreujant de discriminació».

Concentració antifeixista davant del jutjat de Vic, el maig passat Foto: Josep Comajano

La discriminació per l'aspecte físic no està previst al Codi Penal

En aquest sentit, tot i considerar com al «cas més clamorós» el de l'aprorofòbia, la fiscalia proposa que es pugui aplicar l'agreujant en casos de discriminació a causa de l'edat, la situació familiar, l'ús de llengües oficials o l'aspecte físic, aquest últim reconegut com a discriminació per la Llei de Seguretat Alimentària i Nutrició, però no pel Codi Penal. Per això, la proposta de la fiscalia passa perquè en l'article 22.4 del Codi Penal s'afegeixi al final una clàusula de tancament tipus «o qualsevol altra condició o circumstància personal o social», que permeti ampliar de per sí el catàleg de discriminacions.

L'altra modificació legislativa que proposa la fiscalia és que entre els motius de discriminació també hi hagi l'anomenada associació per error. O sigui, que pugui aplicar-se l'agreujant de discriminació amb independència de la raça, ètnia, origen, orientació o identitat sexual, etc. reals de la víctima. És a dir, que per exemple, en casos d'agressions a una persona per motius racials o d'orientació sexual n'hi ha d'haver prou amb la motivació, ni que sigui errònia i que la persona agredida finalment resulti que ni és d'una ètnia diferent, sinó que només ho semblava, o que no sigui homosexual, per posar dos casos que es donen tot sovint. N'hi hauria d'haver prou amb pressuposar la condició diferent de la víctima. I si bé en alguns casos s'aplica així, el fet que el Codi Penal no ho deixi meridianament clar, fa que no sempre sigui així.